

De Mortelen

'Mortel' betekent weke, zachte grond, waar vroeger stenen van werden gebakken. Het kleinschalige cultuurlandschap kenmerkt zich door weitjes en akkers, afgewisseld door bos en struweel. Je vindt er inheemse bomen en struiken en de voorjaarsflora is er ronduit uitbundig, met o.a. bosanemoon en eenbes.

Aan bosranden en in open gekapte delen van het bos vliegt de kleine ijsvogelvlinder. Er liggen wel 100 poelen in het gebied, zó gegraven dat ze een geschikt leefgebied vormen voor onder meer kamsalamander en boomkikker. Drogere weilanden worden begraasd door vee van lokale boeren. Drassige weilanden of 'beemden' worden enkel gehooïd. Waar ze zijn afgegraven staan nu orchideeën, met duizenden!

De Scheeken

'Scheeken' komt van 'schei-eiken', de boom waarmee vroeger eigendomsgrenzen werden gemarkeerd. Maar al snel werd de populier als markeringsboom veel populairder. En er werden woeste gronden mee bebost. Ze brachten heel wat op, namelijk hout om klompen van te maken. Van die tijd dateren zowel het 'kamertjeslandschap' als de klompenmakerij. Die laatste is al lang op zijn retour. Sindsdien is het beheer van Brabants Landschap gericht op de ontwikkeling naar een zo natuurlijk mogelijk bos. Populieren vallen om en blijven liggen of sterven staande in het harnas. Hier en daar worden ze, voor het creëren van open plekken, naar beneden getrokken. De structuurvariatie van deze bossen wordt er zeer door verhoogd, met een continue afwisseling tussen open en besloten plekken. Met hun specifieke gedrag en graasgewoonten zorgen edelherten voor nog meer afwisseling in deze bossen. Als 'landschapsarchitect' vormen zij de kers op de taart. Een typische voorjaarsplant is de slanke sleutelbloem. Door de kalkrijke leem in de bodem is dit het slakkenrijkste gebied van Nederland. Van de vogels springen vooral houtsnip en wespen-dieferuit.

Op zoek naar de Koning van Het Groene Woud

Het edelhertengebied is vrij toegankelijk op wegen en paden. Tijdens de bronst (half september tot half oktober) worden door deskundige gidsen van Gastvrij Liempde excursies georganiseerd.

Kijk op www.edelherteninhetgroenewoud.nl voor alle informatie en data.

Groepen

Voor informatie over het boeken van een rondleiding, zie www.edelherteninhetgroenewoud.nl. Indien u zelf een activiteit wilt organiseren, dient u een vergunning aan te vragen bij Brabants Landschap.

Steun Natuur 'dichtbij huis'

Brabants Landschap beheert zo'n 18.000 hectare (=180 km²) bos, heide en vennen, maar bijvoorbeeld ook landgoederen. Daarmee zorgen we ervoor dat onze provincie met haar diversiteit aan landschappen, nog het thuis is van vele vrij levende planten- en diersoorten. Een netwerk van enthousiaste vrijwilligers helpt mee met de bescherming van weide- en akkervogels, uilen, amfibieën en vleermuizen.

Word beschermer

Steun ook de natuur 'dichtbij huis' en word beschermer voor slechts €15,- per jaar. U steunt er de Brabantse natuur mee én geniet zelf ook van vele voordelen. brabantslandschap.nl

FOTOGRAFIE: Harry Fiolet, Marlijn Heuts, Marco Renes, KINA ILLUSTRATIES: Jeroen Helmer | ARK Natuurontwikkeling | 2020

WANDELROUTE EDELHERT

Op zoek naar de Koning van Het Groene Woud

Edelherten in Het Groene Woud

Een oeroud patroon

Oorspronkelijk kwam het edelhert bijna overal voor in Nederland. Maar door het verdwijnen van hun leefgebied en een hoge jachtdruk viel in de 17de eeuw het doek. Op de Veluwe keerden edelherten al lang geleden terug en recenter ook in de Oostvaardersplassen en in het Weerterbos. Edelherten horen oorspronkelijk thuis in de Brabantse natuur en zijn zelfs een onmisbare schakel door hun rol als grote planteneter. Met hun specifieke gedrag en graasgewoonten zorgen edelherten voor meer leven in het landschap. Edelherten liggen graag te rollen in modderbaden en 'vegen' met hun gewei langs bomen. Zo maken ze letterlijk plaats voor tal van andere dier- en plantensoorten.

Bruggen slaan voor de natuur

Brabants Landschap heeft in 2017 samen met ARK Natuurontwikkeling het edelhert teruggebracht in De Scheeken. Met het naastgelegen natuurgebied De Mortelen ligt hier het grootste landschapsreservaat van Brabant. De natuurbruggen over de snelweg A2 (2005) en het spoor (2020) verbinden de gebieden met elkaar. Grote en kleine dieren maken hier gebruik van; van edelhert, ree en das tot hazelworm, kamsalamander en kleine ijsvogelvlinder.

Echte 'wildlife' beleving

Edelherten zijn sociaal levende dieren die dekking, rust, ruimte en variatie in voedsel nodig hebben. Het grootste deel van het jaar leven ze in groepen of 'roedels', de vrouwtjes of 'hindes' met hun jongen apart van de mannetjes of herten. Oude en zwakke herten leven solitair. Tijdens de bronst, die loopt van half september tot half oktober, is dit anders. De sterkste herten proberen dan een harem om zich heen te verzamelen. Dit gaat gepaard met indrukwekkend imponeergedrag. Het geluid dat ze daarbij produceren, 'burlen', houdt het midden tussen brullen en loeien en draagt kilometers ver.

Het Groene Woud

'Het Groene Woud' is het open gebied binnen de stedendriehoek Tilburg, Den Bosch en Eindhoven. In het hart van Het Groene Woud liggen De Mortelen en De Scheeken van Brabants Landschap, samen maar liefst 17 km² groot. Hier ervaar je nog hoe grote delen van onze provincie eruit zagen vóór de ruilverkavelingen het boerenland kaalsloegen.

Het gebied in Het Groene Woud waar de edelherten leven is omrasterd en circa 350 hectare groot. Door jarenlange aankoop, beheer en ontwikkeling van De Scheeken en De Mortelen is een van de grootste aaneengesloten natuurgebieden van Brabant ontstaan. Een leefgebied van bijzonder natte bossen op rijke leemgrond met overgangen van bos naar grasland, waar het edelhert zich van oorsprong thuis voelt. Door de rijkdom van het gebied zal er aan voedsel voor de edelherten geen gebrek zijn. De unieke abiotische omstandigheden en variantie zorgen ervoor dat er soorten voorkomen als eenbes, kleine ijsvogelvlinder en fladderiep.

Wandelroutes

- Knooppuntenroute
- Alternatieve route met honden

De Mortelen

- 3,6 km
- 4,4 km
- Rolstoelroute 5,8 km

De Scheeken

- 4,3 km

Start- en eindpunten:

- Bezoekerscentrum D'n Liempdsen Herd**
Barrierweg 4 in Liempde
www.liempdsenherd.nl
- Buurtschap De Vleut**
Broekdijk in Best
- Herberg De Schutskuil**
Oude Grintweg 100 in Oirschot
www.schutskuil.nl
- Café Vingerhoeds**
Oude Grintweg 90 in Oirschot
www.cafevingerhoeds.nl

Legenda

- Parkeerplaats
- Wandelknooppunt
- Toegang Edelhertengebied
- Natuurbrug
- Wildkijkscherm

Edelhertengedrag

Imponeren

Tijdens de bronst gaan de mannetjes de concurrentie met elkaar aan, wat vaak niet eens tot een gevecht leidt. Door te 'imponeren' meten twee herten elkaars kracht, waarna het zwakkere mannetje de aftocht blaast. Alleen al door met hun gewei tegen bomen en struiken te slaan, laten herten zien hoe sterk ze zijn. In één moeite door wordt er het territorium mee afgebakend. In de schors blijven diepe krasen achter, goed te zien voor de oplettende wandelaar.

Vegen

Het gewei wordt ieder jaar aan het einde van de winter afgeworpen. Geleidelijk groeit dan een nieuw aan, dat groter wordt dan dat van het jaar ervoor. Aanvankelijk zit er nog huid om, dat pas in de nazomer loslaat, wat gepaard gaat met veel jeuk. De bok bevrijdt er zich van door met zijn gewei langs bomen en struiken te 'vegen'.

Zoelen

Herten nemen graag een modderbad, 'zoelen' heet dat. Daarom is het zo belangrijk dat er in hun leefgebied voldoende natte plekken zijn. Als de modder op hun huid opdroogt, kunnen insecten er niet meer bij. Dat ze zich tijdens het baden ook nog eens hebben besprenkeld met urine, maakt ze extra aantrekkelijk voor de hinds.

Schrapen

Wanneer er weinig ander voedsel is, trekken herten hele repen boomschors los. Omdat schors 's winters vaster aan de stam zit, is dit inspannend. Ze doen het met de snijtanden van hun onderkaak. De afdrukken hiervan zijn goed te zien. Uiteraard komen ze maar tot een maximale hoogte en wanneer meerdere bomen op een rij zo zijn toegetakeld, ontstaat een 'mooie' vraatlijn.

